WIKIPEDIA

Nanain kieli

Nanain kieli[1] (aikaisempi nimitys *goldi*) on Venäjän Kaukoidässä ja Koillis-Kiinassa asuvien nanaiden puhuma tunguusilainen kieli. Kiinassa se tunnetaan nimellä *heže*.

nanai	
Muu nimi	naanai, goldi, hezhen, sushen
Tiedot	
Alue	Venäjä, Kiina
Puhujia	5 700
Sija	ei 100 suurimman joukossa
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	tunguusikielet
Kieliryhmä	pohjoistunguusilaiset kielet (etelätunguusilaiset kielet)
Kielikoodit	
ISO 639-2	tut
ISO 639-3	gld (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=gld)
ISO 639-3	gld (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=gld)
	Ohje

Sisällysluettelo

Levinneisyys ja puhujamäärä

Nanait asuvat Venäjällä Habarovskin ja Primorjen aluepiireissä, Sahalinin alueella sekä Kiinassa Heilongjiangin maakunnassa Songhuan (Sungarin) ja Ussurin välisellä alueella.[2]

Vuoden 1989 väestönlaskennan mukaan Venäjällä oli 11 900 nanaita ja 5 900 nanain kielen puhujaa.[3] Kansallisuudeltaan nanaista 44,1 % ilmoitti äidinkielekseen nanain ja 55,3 % venäjän. Toisena kielenään venäjää puhui 40,2 %.[4]

Venäjän vuoden 2002 väestönlaskennassa rekisteröitiin 12 200 nanaita[5] ja 3 900 nanain puhujaa.[6] 99,6 % kansasta osaa venäjää.[7] Alueellisesti he jakautuivat seuraavasti:

- Habarovskin aluepiiri 11 000 nanaita (joista 3 000 puhuu nanain kieltä),
- Primorjen aluepiiri 417 (15),
- Sahalinin alue 159 (26).[8]

Vuoden 2010 väestönlaskennan mukaan Venäjällä on 1 300 nanain puhujaa[9].

Kiinassa nanaita eli *heženejä* laskettiin vuonna 1990 olevan 4 200 henkeä, mutta vain kourallinen heistä puhuu nanaita.[10]

Historia ja murteet

Nanai kuuluu tunguusikielten pohjoishaaran amurilaiseen ryhmään.[2] 1600-luvulle saakka nanait muodostivat yhtenäisen kansan, joka asui Amurin keski- ja alajuoksulla, Ussurin ja Sungarin varsilla sekä Hankajärven rannalla. Kiinan ja Venäjän välinen raja jakoi heidät kahteen kulttuuripiiriin. 1800-luvulla

muodostui kiinalaistunut tazien ryhmä.[11]

Kieli käsittää yläamurin, keskiamurin ja ala-amurin murreryhmät, jotka jakautuvat lukuisiin paikallismurteisiin. Niiden väliset erot ovat osittain syntyneet mantšun, kiinan ja evenkin kielten vaikutuksesta.[12] Kaukaisimmat murteet ovat vain vaivoin toistensa puhujien ymmärrettävissä.[13]

Kirjakieli

1860-luvulla venäläiset lähetyssaarnaajat loivat kyrilliseen kirjaimistoon perustuneen kirjoitusjärjestelmän, jota käytettiin uskonnollisen kirjallisuuden ja nanain kielen oppikirjojen julkaisemiseen. Tämän kirjakielen käyttö päättyi vuonna 1906.[13] Vuonna 1928 julkaistiin kyrilliseen kirjaimistoon perustunut aapinen. Vuonna 1931 laadittiin latinalaiseen aakkostoon perustunut nanain kirjakieli, mutta jo vuonna 1936 siirryttiin jälleen kyrilliseen kirjaimistoon.[12] Kirjakielen pohjana on keski-Amurin Naihinin murre. Nykyinen kirjaimisto hyväksyttiin vuonna 1993.[14]

Nanaiksi ilmestyy äidinkielen oppikirjoja, kansanperinnekokoelmia sekä vähäisessä määrin alkuperäistä kaunokirjallisuutta. Aikaisemmin julkaistiin myös venäjästä käännettyä kirjallisuutta. Kouluissa kieltä opetetaan aineena. Opettajia koulutetaan Habarovskin pedagogisessa korkeakoulussa ja Herzenin pedagogisessa yliopistossa Pietarissa. Yhdessä piirilehdessä julkaistaan nanainkielistä sivua. Kieltä käytetään jonkin verran myös radiossa ja televisiossa.[15]

Nykytilanne

Nykyään nanaita voidaan pitää vakavasti uhanalaisena kielenä. Aktiivisesti sitä käyttävät vain yli 50-vuotiaat. Nuoremmat sukupolvet puhuvat venäjää.[16]

Lähteet

- *Jazyki Rossijskoi Federatsii i sosednih gosudarstv. Tom 2*. Moskva: Nauka, 2001. ISBN 5-02-011268-2.

Viitteet

1. Anhava, Jaakko: *Maailman kielet ja kielikunnat*, s. 147. Tampere: Gaudeamus, 1999. ISBN 951-662-734-X.
2. *Pismennyje jazyki mira: Jazyki Rossijskoi Federatsii. Sotsiolingvistitšeskaja entsiklopedija. Kniga 2*, s. 309. Moskva: Academia, 2003. ISBN 5-87444-191-3.
3. *Pismennyje jazyki mira: Jazyki Rossijskoi Federatsii. Sotsiolingvistitšeskaja entsiklopedija. Kniga 2*, s. 307. Moskva: Academia, 2003. ISBN 5-87444-191-3.
4. *Narody Rossii: entsiklopedija*, s. 442. Moskva: Bolšaja Rossijskaja entsiklopedija, 1994. ISBN 5-85270-082-7.
5. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 4.1. Natsionalnyi sostav naselenija. (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_04_01.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 1.7.2009. (venäjäksi)
6. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 4.4. Rasprostranjonnost vladenija jazykami (krome russkogo). (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_04_04.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 1.7.2009. (venäjäksi)
7. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 4.2. Naselenije po natsionalnosti i vladeniju russkim jazykom. (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_04_02.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 1.7.2009. (venäjäksi)

8. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 13.2. Naselenije korennyh malotšislennyh narodov po territorijam preimuštšestvennogo proživanija KMN i vladeniju jazykami. (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_13_02.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 1.7.2009. (venäjäksi)
9. Naselenije Rossijskoi Federatsii po vladeniju jazykami (http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/demo/per-itog/tab6.xls) *gks.ru*. Viitattu 20.1.2012. (venäjäksi)
10. Ethnologue: Nanai (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=gld) *ethnologue.com*. Viitattu 1.7.2009. (venäjäksi)
11. Jazyki Rossijskoi Federatsii i sosednih gosudarstv. Tom 2: 316.
12. Jazyki Rossijskoi Federatsii i sosednih gosudarstv. Tom 2: 317.
13. *Pismennyje jazyki mira: Jazyki Rossijskoi Federatsii. Sotsiolingvistitšeskaja entsiklopedija. Kniga 2*, s. 312. Moskva: Academia, 2003. ISBN 5-87444-191-3.
14. *Pismennyje jazyki mira: Jazyki Rossijskoi Federatsii. Sotsiolingvistitšeskaja entsiklopedija. Kniga 2*, s. 311–312. Moskva: Academia, 2003. ISBN 5-87444-191-3.
15. *Pismennyje jazyki mira: Jazyki Rossijskoi Federatsii. Sotsiolingvistitšeskaja entsiklopedija. Kniga 2*, s. 313–317. Moskva: Academia, 2003. ISBN 5-87444-191-3.
16. *Pismennyje jazyki mira: Jazyki Rossijskoi Federatsii. Sotsiolingvistitšeskaja entsiklopedija. Kniga 2*, s. 321–322. Moskva: Academia, 2003. ISBN 5-87444-191-3.

Aiheesta muualla

- Endangered Languages of Siberia: The Nanai Language (http://lingsib.iea.ras.ru/en/languages/nanai.shtml) (englanniksi)
- Ethnologue: Nanai (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=gld) (englanniksi)

Tunguusikielet

džurtšen | eveni | evenki | mantšu | nanai | negidaali | orokki | orotši | orotšon | udehe | ultša | xibe